

Til Sverige.

I og med at befrielsen av Norge er bagynt og i og med den situasjon som er oppstått i forbindelse med deporteringen av den nordnorske befolkning, er krigens redster etter rykket Sverige nær inn på livet. Under disse forhold har det havet seg røster for en mer aktiv innsats fra Sveriges side for om mulig å forkorte det norske folkets lidelser. De forandrte forhold har spillet seg av bl.a. i en livlig pressediskusjon om frivillige til kampene i Norge.

Med håp og spenning følger vi nordmenn denne debatten om en kraftigere svensk linje. Det er ikke utelukket at en røst og kompromissløs svensk opptrøden i spesielle situasjoner kan være til avgjørende hjelp for oss. Det kan drøse seg om å prøve å hindre en skjæret tørrer i Norge eller nye fangstransporter til Tyskland, det kan drøse seg om nye og utvidede former for hjelp til den nordnorske befolkning, eller det kan være direkte militær støtte under sluttkampene. - Vårt håp og vår tro er at Sverige ikke har noen mulighet ufernsikt for å bringe oss hjelp.

Det har vært forhold i forbindelse med Sveriges holdning i denne tiden - særlig under krigens første år - , visse "flekler på nøytraliteten", som har vært egnet til å irritere oss nordmenn. Definitiv stilling til disse "flekker" kan vi ikke ta før freden kommer og alle aktstykker kan legges på bordet. Stort sett har kanskje de enkelte handlingene irritert mindre enn den svenske ledelses villighet til offentlig å innrømme hva som i virkeligheten dikterte dens politikk, dens mintering av at den gjennomførte en strengt nøytral linje. Det er en ærlig nok sak å ville prøve å holde sitt land utenfor krigen, (det ville sikkert Norge også prøve i samme situasjon). - Dog mener vi videre at like så litt som Norge var herre over de omstendigheter som førte til at vi ble viklet inn i storkrigen, like så litt er det Sveriges fortjeneste at landet har holdt seg utenfor. Det skyldes alle de strategiske forhold.

Når to naboland har hatt så forskjellig skjebne under krigen, kan man vente konfliktstoff. Det kan også idag virke som om vi er nokså forskjellige; men hvis også Sverige hadde vært okkupert hadde vi sikkert merket slikt skjøt sterkere. Og konflikten har vært færre og mindre enn ventet. Den litt hissig stemning mot bevarerfolket har hjemme, som hadde en viss grunn i krigens første år, er allid over i en mer nøktern vurdering. Selv mellom de norske flyktningene i Sverige og svenskene kommer det sjelden til konflikter. Men visse symptomer på uoverensstemmelse er vel av og til til stede - naturlig nok. Norske flyktninger kjenner opprøp og fortvilelse over ønsket, de langter hjem med en gang de er kommet over, de ventres ofte i svenske forhold fordi de synes de får gjort for lite for Norges frigjøring der. De kreiser bare og frigjøringskampen og tror at alle de treffer tenker som dem. Så kommer de til et land hvor folket på mange måter lever utenfor det valdige oppgjøret og hvor menneskene ofte trekker på skuldrene og sier: "Herregud, han også!", når flyktningen begynner å uttale seg om tyskernes terror. Det virker som en kald blutte i hodet på nordmennene, for tyskerne er brutale, sadistiske og hensynsløse. Når den som har vært okkupert kan uttale seg om okkupasjonen. Ingen kan skjønne, ingen kan føle på kroppen ting de ikke har opplevd selv. Det så vi på Norges forhold under fjerde verdenskrig, ja det ser vi på folk herhjemme idag, som har litt øvides til, landet fra stormsontrane.

En annen ting er at nordmennene i sin ivær og sitt reseri kanskje går for langt og at de glømmer at de er kommet til et nøytralt land. Det må en så huske at ingen liker ubedt å bli kritisert av andre for den kurs man har stukket ut. Sine egne saker vil man greie opp selv. - Både svensker og nordmenn får prøve å sette seg inn i den andre situasjon. For de har verdifulle ting å gi hverandre. - Enkelte svensker synes å mene at Sverige er

det eneste land - sammen med de andre nøytrale - som går moralsk noenlunde uskadd ut av denne krigen. Vi kan ikke være enige i det. Intet land, hverken krigførende eller nøytralt, kommer "moralisk uskadd" fra dette valdige verdensoppgjør. På den annen side har vel både de som har vært med og de som har vært utenfor, lært verdifulle ting under denne krigen. De krigførende har kraftig fått føle den tyske mentalitet, de skjønner at de må slåss for demokratiet og friheten; men i dagens kampsituasjon ser de sikkert for oss på forholdene. De nøytrale betrakter situasjonen mer rolig, kanskje mer objektivt, holder seg strengt på lov og rett og har ikke behov å bruke vold. På den annen side kan de virke ufølsomme overfor menneskelighets lidelser. En kombinasjon av disse to grupperns egenskaper må være framtiden. Slik har også svensker og nordmenn någet å lære hverandre.

Langt svensker har under hele krigen til fulle forstått Norges kamp og Norges stilling. Det har glødet oss. Og det offisielle Sverige har etter hvert streamet sin kurs, og vi kan nye å takke det for: opphevelsen av transit- og permittert-traffiken, det økonomiske bruddet med Tyskland, Norges hjelpen, polititroppenes utdanning på svensk territorium. Flere ting kunde nevnes. Og Trygve Lies og Torje Høids vellykkede besøk i Sth. nylig bærer godt for det framtidige samarbeid mellom de to land. Men ikke mindre avgjørende for det framtidige forhold er Sveriges innsats i krigens slutfase. For vi ser det sinn at Norge - frivillig eller ufrivillig - også slåss for Sverige og at Sveriges frihet ikke skulle være meget verd etter en tysk seier.

Derfor villé vi også føle det som en urettferdighet hvis det økonomisk godt funderte Sverige etter denne krigen villé prøve å skje seg på det utarmede Norges bekostning, f. eks. ved å konkurrere ut vår skipsfart for vi igjen er konkurransedyktige. Men vi er sikre på at det ikke kommer til å gå slik. De beredvillige kridittinnrømmelser, de norske skuldryttinger på svenske verfter og ikke minst hele den svenske pressens handling til disse spørsmål, gjør oss forvisset om et vårt naboland vil gi oss all hjelp innen rimelighetens grense.

Vi håper på intet samarbeid etter krigen. Det forskjellige erfaringer vi har hatt må byttes ut. Og hvis kan ikke svenskene gi oss av impulser fordi de hele tiden har kunnet følge med i åndslivet, kulturens og teknikkens strømminger ute i verden. - Men nordisk blekk er vi dærlig nøppe tilhøgere av. Alt samarbeid blir vekse organisk fram. Norge går vel ikke så sterkt inn for noen blekkdannelse i det hele, men vil prøve å føle seg som medlem av et verdenssamfund. - 0 -

UKEN SÅG GIKK (30. nov. - 6. des.)

På vestfronten er det Seeravnittet som i siste uke særlig har tiltrukket seg oppmerksomheten. Ved en kuppetet manøvre lyktes det avdelinger av Pattens 3. armé 3 des. å sette over elva Saar ved Saarlautern, hvor tyskernes ikke rekk å sprengte broen, og opprutte et solid brohode på festred den. I 3 kolonner rykker amerikanske styrker nå fram mot området viktige by Saarbrücken, fra n.v. over Saarlautern, som er på en hender, fra s.v. over St. Jovold mot Forbach, som ligger under lid fra tungt amerikansk artilleri, og fra s'n over Schœnau. Offensivfronten danner en halvsirkel og løper nå fra Saarlautern - 8 km n.v. for Saarbrücken - 3 km v. for Forbach og videre til et punkt sør for Seermünd. Noe gjennombrudd har ennå ikke funnet sted, men framgangen er ganske bemerkelsesverdige i et så sterkt forsvarst ansnitt som dette. - Sennarfor har den om. 7. armé under Patch fått sitt trykk i den nordlige del av sin sektor, og gir dermed Pattens effektiv fløkeslutt; 2 av førstedens til det viktige knutepunkt regionen er tatt. I tillegg fortsætter omringningsoperasjonene mot den tyske Wezeser-armé, hvis motrettkorridor i øvnsnittet omkring Colmar (som tidligere faktisk er nålot området) er snarot inn til ca. 15 km.

På nordflanken er det skjedd en ganske interessant omgruppering, idet 1. kanadiske armé, som har hatt en hvil-pause etter kampene ved Scheffeldmunningen, har overtatt Nijmegen-sektoren, og dermed frigjort engelske styrker for operasjoner mot tyngdepunkt Langre sør, i Maasbuena ved Venlo og Roermond. Engelskmennene har her kunnet ruse hele fans venstre brodd, idet brohodet rett overfor Venlo også er likvidert. Britiske styrker står dermed langs elva i hele dens lengde, hvor de ikke - som ved Nijmegen og sør for Roermond - er gått over den. Kanadiere har i Nijmegen-sektoren gått over den tyske grense og innledet et støt i retning av Lvea-Klève.

Ved Aachen fortsetter det store oppslitningslag, med et enormt forbruk av materiell. De allierte her har sikkert hatt visse tilførselsvansker idet særlig artilleriets krav har vært meget store. Det er derfor meget gladelig at Antwerpens store havn nå er tatt i bruk for elver. Amerikaneene er nå trengt inn i Linnich og Jülich hvor det pågår gatetokter. Vårforholdene er stadig meget ugunstige for allierte, men det enorme press opprettholdes.

På Vestfronten er det fortsatt Ungarn som er i brennpunktet, og sin venter har russerne igjen skiftet tyngdepunkt. Da det viste seg at tyskerne maket å organisere et kraftig forsvar av Budapest overfor Malinovskis trykk fra s.ø. konsentrerte russerne betydelige styrker av Tolbuchins 3. ukrainske armé langs sør ved Donau, i Dnjez-avsnittet, og åpnet i siste uke fra brohodet på vestsiden en stor offensiv her. Den førte i løpet av noen dager til erobringen av Focs (Fünfkirchen) og Balacs, og de russiske styrker spredte seg deryp vifteformet ut over den sørvestlige ungarske lavslatte. Offensiven satte inn akkurat i sammenfyringsavsnittet mellom tyskerens Ungarn- og Galicjen-armeer, og slike punkter blir erfaringsmessig alltid til en frents svekete. Det har da også vist seg at det tyske forsvar i Sørvest-Ungarn er brutt sammen, og framrykningen i de siste dagene har vært rask. Jombahen budapest-Zagreb er avskåret ved at russerne har besatt flere deler av den, og det er tatt 21 000 fanger. 2/3 av Ungarn er nå besatt av russerne. En hovedkolonne rykker fra Focs-området omtrent rett nordover og står nå bare 40 km fra Szekes Fehervar, en by som ligger omtrent midtveis mellom Balaten-sjøens østlige ende og Budapest; disse styrkers mål er erobring av Budapest fra sør og vest, og det er tegn som tyder på øket offensiv virksomhet også fra de russiske forband tilhørende Malinovskis armé som står nær den ungarske hovedstad i sør, øst og n.ø. En annen hovedkolonne stater fram mot Balatens vestsider, har tatt Kanosvar og truer den ennå viktigere Nagykenizza.

Denne utvikling i Sørungarn er på mange måter skapende bekymringer for den tyske ledelse. For det første er russernes resultater et nytt vitnesbyrd om hvor utilstrøkelige de tyske reserver er når det settes inn nye støt ved Tysklands lange frontlinjer. For det annet betegner offensiven nordover på vestsiden - av Donau en ny, øket trussel mot Budapest, som tyskerne utvilsomt ser som en meget viktig sikker stilling i Donau-delen. For det tredje betegner støtet - som peker vest for Balaten en direkte trussel mot Østerrike. Tolbuchins panserspiss befinner seg ikke lenger enn 80 km fra grensen, og nær Palatin, Bakony-Asenó og Karmatens særlige utløpere utgjør et nær lett-forsvart område, og Budapest-sektoren ser en forholdsvis trang defilé. Åpner det seg på Vestungarns lavslatte muligheter for bevegelige operasjoner med panser og motorisert infanteri, som kan frie østerriksk territorium gjennom en økende bevegelse for det fjerde betegner den russiske offensiv i disse strøk øket trussel mot de deler av den tyske Galicjen-armé som ennå befinner seg sør for Drava, i Slavonia, Kroatia og Bosnia, og hvis tilførselslinjer blir mer og mer utsatt.

Også i det n.ø. Ungarn og i Tsjekkoslovakia har russerne kommet i notere viktige seire i siste uk. Sentrum for den ungarske våpenindustri Hiskoles er tatt med storm, tilsvarende Szatmarjauhely (n. for Tokaj). Ena viktigere er det innledet at russerne nå har Bukaræstet helt i sin hånd, slik at det er opprettet kontakt med Patruys armé og Konjavs, som opererer i Galitsja. Det kan komme til å spille en betydningsfull rolle også for de operasjoner man må vente mot Tarnobrzeg-avsnittet i det sørlige Polen, idet det øker flanketrusselen mot det tyske forsvar. På en sammenhengende front fra Galitsja, over Karpatene, Slavakia, Budapestområdet og til Balaten er nå russerne sitt trykk på den sørøstlige tyske sørvestflanke, hvor terrenget visst

nok ikke begunstiger noen lynkrigsoperasjoner, særlig ikke om vinteren, men hvor det ikke fins permanente befestningslinjer og hvor tropreservene sikkert er alt for små. Om russerne skter å sette inn nye hovedstøt i danske retning er også tvilsomt; de opererer bl.a. på meget lange forblindelseslinjer i disse strøk. Den strategiske tanke er kanskje snarere å angripe så store tyske styrker som mulig på dette krigsteater slik at det vil gå ut over reservene for Vestfrontens hovedavsnitt, i Polen. At vinterkrigens hovedoffensiv vil komme her, er høyst sannsynlig, og det leder til at en gigantisk oppmarsj er tilendebragt. Det russerne venter på, er vel enten tilstrøkelig kulde for å trykke veltres forberedt eller tyske trappetranskyninger til andre truende avsnitt som vil skape blottelser i øst.

I Italia er Ravenna på Vestfløyen tatt av den britiske 8. armé, etter et offensivt støt med ganske betydelig innsats av materiell og sterk flystøtte.

Krigen i luften: De sjefen for RAFs Bomber Command, Sir Chief Marshal Harris, før 2 og 1/2 er siden uttalt at de allierte bombestyrker skulle komme til å ramme Tyskland vidt og bredt, dag og natt, i regn eller tåke, var det mange, både i fiendens leir og hjemme som stilte seg tvilende til dette. Men Harris kom ikke med tomme løfter. Etter invasionsdagen og i løpet av en måned med et vær så dårlig som Mellom-Europa ikke har sett på to menneskealdre, har de englo-amerikanske flystyrker kastet 1/4 million tonn bomber over tysk område. Av denne bombevakt kan man si at de har kastet 150 000 tonn. - I november måned satte de allierte flystyrker ny rekord med 103 000 tonn bomber over Tyskland, derav 53 000 tonn kastet av RAF, mens de amerikanske flystyrker i England og Italia har kastet med 50 000 tonn. RAF bombestyrker var over Tyskland 19 dager og 22 netter. I månedens løp ble det rettet 30 kraftige angrep på tyske oljefelt, og bare 26, 27 og 28 nov. gikk tyske jagere opp (med store nederlag), - De amerikanske flystyrker skjøt i nov. ned 770 tyske fly. I denne måned ble for første gang de nye 12 000 pounds "båst bombs" kastet mot tyske byer. - I april amerikaneenes hovedangrep i denne uken har vært rettet mot trafik- og kommunikasjonssentre på de tyske oppmarsjlinjer bak vestfronten; like ytningsseser for Værnene har også vært viet spesiell oppmerksomhet. De alliertes flyoffensiv mot tyskerens syntetiske oljefelt er nå utvidet til også å omfatte bensolfabrikker. Bensol har i lang tid vært ett av tyskerens viktigste drivstoffor og 4 av disse anlegg er i ukens løp blitt ødelagt av RAF.

I hvilken grad de forberedte allierte angrepsmetoder har øket effekten av den nå pågående offensiv er vanskelig å beregne. Det er således ennå en hommelighet hvor meget de allierte sparer ved sine "omblasters", stoffnerfly og nye metoder for effektiv spredning av bombelaster og for innsiktning av sprengkoder, men i flykretsene er man overbevist om at med alle disse forbedringer kan en bombeflystyrke på høyst 300 maskiner idag utføre samme arbeid som ble utført under det første 1000-fly angrepet mot Köln i 1942. Engelskmennene og amerikaneene har i denne uken oppnådd en del detaljer om det berønte instrumentsikte, (av engelskmennene kalt "Joni Fox") ved hjelp av hvilket de allierte flygerne gjennom skyer, nikk og ta ke tydelig kan se og velge ut sine mål. Ved dette bombesiktet kan et industrielt mål finnes under visibiliteten absolutt null. På en lys skjerm frem seg ser piloten landskapet under seg tydelig gjengitt (ved elektriske impulser) akkurat som på et kart og ved å regulere innstillingen på instrumentet kan han få det til å vise et større eller mindre område, hvorved bildet over selve målet kan gjøres mer detaljrikt. En annen ny alliert oppfinnelse er det selvregulerende flykamera for nattetakelse. Her påskaneres filmen automatisk ved antendelsen av den utkastede lysstråle, og neste film ruller samtidig på plass for neste optakelse. Den tekniske utvikling som flyet har gjennomgått under krigen, fikk vi i denne uken også et bevis på, da ett ferskvannfly under en alminnelig transportflyvning fra Labrador til England krysset Atlanteren på 6 timer og 3 minutter.

Ukens viktigste flyangrep: Nov. 30. 1250 tunge og 1000 j. angriper 4 synt. oljefelt i Leizigområdet, utstyrt med jagerstøtband. Lancasters angriper 2 bensolfabrikker i Ruhr. Stor taktisk innsats: jekt 4000 fly over Tyskland. Des. 1. Tunge RAF b. kaster om natten 2000 tonn bomber mot Duisburg. Kraftig styrke f. squitses bomber Karlsruhe uten å sette store branner.

Russ. fly senker 5000 t. transportskip i Østersfjorden. Am. fly senker 9000 t. trops- og transportskip + 3 mindre skip på vei til Leyte; 5000 jap. ankommer. Des. 2. En admiralitet melder at Fernoud-fly fra hangarskip uten tap. mandag satte i linjen 1 tysk trops- og transportskip, 5 forsyningskip og 5 oskerte-fartøyer utenfor Nordskysten, 250 tunge am. b. + 550 j. angriper ski fletanor ved Kehl og Bingen, 26 tyske fly skutt ned, 11 b. + 8 j. søvnes Lancasters bomber Hense Bausel-fabrikker ved Bartaund. 2500 oppstigninger Nederland-taktiske styrker. Fra Italia angriper 500 tunge am. b. synt. oljeanlegg i Tsjekkoslovakia. Des. 3. Kraftige Raf angrep mot Hagen i Ruhr. Under 800 oppstigninger angriper RAFs taktiske styrker tyskernes tilførsler i Væle-området. Fra Italia angriper tunge am. b. Innsbruck, Klagenfurt og Linz. Superferbrysser fra Salpa angriper igjen flyfabrikk i Tokin. Des. 4. 1200 tunge am. b. + 1000 j. bomber Kassal, Mainz, Giessen og Soest, ingen tysk jagermotstand. Store RAF styrker angriper Berghusen i Ruhr. I alt 4000 all. fly mot tyske sambandspunktene bak fronten. Des. 5. 1000 tunge am. b. bomber an ratten 3500 tonn bomber mot Karlsruhe og Tullbrunn. 400 tunge am. b. bomber kommunisjen og tankfabrikker i Berlin, 91 tyske j. skutt ned, 12 b. og 22 j. søvnes. Lancasters angriper uten tap Hamm og Soest. 2200 utfall taktiske styrker vestfronten. Ornstol Gømdal setter i linjen 4 fartøyer utenfor Nordskysten. Des. 6. Store RAF styrker angriper an ratten Soest og Ludwigshafen. 800 tunge am. b. + 800 j. angriper Lunawerke i Fersberg og trafikkmål i Bielefeld.

- 0 -

Hjemmestyrkernes kamp: Da aftenen torsdag 30. nov. avla sabotøren et besøk på Kvernbruken hvor 3 dampdrums blå sirengt i filler. Disse drums som var laget av tinnetykke stålplater var viktige og uerstattelige. 2 av dem skulle nå leveres til det tyske firma M/S Nordag.

Mandag, 4. des. var i7 tiden ble Johs. Bjørkes Akkumulatorfabrikk og Lødestasjon på Ankerortvet ødelagt ved eksplosjon. Sabotørene spranget dristig og hensynsfullt gaten før det smalt og ingen mennesker kom til skade.

Sotg kamp: Den meget krigsviktige bedrift, Arndal Smeltverk, Eydehavn, er nå for 3. gang sett ut av sivillet av sabotører som har ødelagt fabrikkens transformatorer. Første gang var i vinter, mens transformatorene iver var til reparasjon hos Per Kure sprang denne fabrikk i luften og nå står altså Arndal Smeltverk igjen uten strøm. Bedriften "ragner med" å komme igang igjen mai 1945.

I Bergen er det partiforbud. Detriktur har ødelagt en rekke transformatorer med den følge at ski, sverftene og tyskernes utthavn er strømløse.

I Stavanger ble nylig en kraftfabrikk spranget i luften og der er det også partiforbud.

- 0 -

Den dørlige samvittighet.

Den tvangsevakuerte befolkning fra Nord-Norge blir under gjennomgangen i Oslo innkvartert på Ha Skole. Forholdet her er nærmest karakteriseres som fangeleirforhold. Hinder står vekt utenfor, vinduene i første etasje er dekket med lønner for at "fangerne" ikke skal kunne se ut, og fullstendig isolasjon blir opprettholdt for å hindre Oslos befolkning i å høre sannheten av de "raddede". Være ulykkelige lensmenn fra nord får føle at de er brøgt i "sikkerhet".

- 0 -

Svensk quislingpress.

Øftenposten fortsätter å bringe fascistiske gjengivelser fra den svenske nazipresse (f. eks. Dagsposten og Folkets Dagblad), i den tro at det skal bli noen bevismidler. Som et eksempel på denne pressens gehalt skal vi nevne resultatet av politiundersøkelser om Dagspostens forhold. Den svenske överstikvarnderende, general Jung, forberd i høst at dette blad ble utlest i militærforlegninger, konferanser osv. (Jung naturligvis enkeltpersoner innenfor kiren kunne planne på bladet så meget de lystet). Som grunn opp gav han at bladet tjente utenlandske interesser. Et injuriosaksmaal fra bladetets side ble henlagt, mens derimot det svenske politi gransket døtsforhold nærere. Undersøkelsen har brøgt følgende kjennsgeringer for dagen: 1) Dagsposten har rettbrøgt betydelige summer fra tyskerne, 2) det har framkommet medopiniensytninger på tysk bestilling, 3) dets Berlin-korrespondent er lønnet av den tysk stat.

I Hellas er man vitne til det samme sørgelige skuespill som i Belgia, med ureng og sammenstøt mellom forskjellige greske grupper, ja det er endog kommet til kamphandlinger mellom greske friskorps og britiske styrker som har gresket inn for å opprettholde ro og orden.

Den greske uenighet har sin spesielle forhistorie. Motstandsgruppen er organisert og anernte i begynnelsen hver for seg, men ble etterkvart smeltet i to hovedorganisasjoner, den ene ble kjent under navnet ELES (begynnelsesbokstavene i de greske ord som betyr "Hellas nasjonale frihetsarme"). Den samholdet med kongen og eksilregjeringen, og opp tok delvis også tidligere tilhengere av Metaxas-diktaturet i sine rekker. Den annen hovedgruppe var politisk mer radikale og har høtt et ganske sterkt innslag av kommunister; den er kjent under navnet EAM ("greske frihetsfront") og denett i våres også en politisk komite for nasjonal frigjøring (P.E.F.). Mens ELES holder på kongedømmet, er EAM og ulikansk. De to grupper kom ofte i striden i mai ble det under ledelse av den greske firstminister, sosialisten Papandreu, holdt en konferanse i Lilanon som kom til enighet om de politiske spørsmål, bl.a. ble det fastsatt at folket i valg skulle få uttale seg om det ønsket kongedømmet gjeninnført eller ikke, og alle partisngrupper ble stilt under felles militær overledelse. Ofte var imidlertid ikke disse gruppene under disiplin, og også etter frigjøringen i høst, kom det til sammenstøt. Det førte til at regjeringen, her som i Belgia, krevde at friskorpene skulle innlevere sine våpen og la seg innkallere i den regulerbare armé. Det er blitt møtt med motstand og de ytterliggende har erklært generelstreik, samtidig som det er kommet til lidelige sammenstøt mellom partisaner og regjeringens politi eller britiske styrker.

Bakgrunnen for den sprøtte situasjon og umuligheter er naturligvis først og fremst nødtilstanden i Hellas (som i Belgia). Tyskerne har gjennom mer enn tre år systematisk utplyndret landet slik at folk er døde av sult i hundretusener, og under retretten i høst har de framsteltet ødelogelser som ikke gir herjingene i Finnmark noe etter. En forsynings utenfra med mat, klær og råvarer kan komme i større målestokk, er forholdene derfor naturligvis meget vanskelige, og mennesken innsag voldsomme utslag. Dertil kommer at Hellas i de siste år før krigen var styrt diktatorisk av "den sterke mann" Metaxas, slik at det nå forbrøgt var lagret atskillig indrepolitisk konfliktstoff og skuld etter bilfernet blandt offiserne for undertrykkelsen. Kongen hadde alliert seg med Metaxas, og det har svekket hans stilling sterkt, samt fortsatt fire at striden mellom anarkister og republikanere alltid har vært meget skarp. Hellas høtt siden førrige verdenskrig. Til dette kommer, som i Belgia, den opphetede atmosfære og den tilbøyelighet til selvbrøgt som krig og mest nødhevagelse lett kan føre med seg.

Hvem som har rett i solve strids spørsmålene er det ikke mulig for oss å avgjøre med det materiale som er for hånden. Det er mulig at det er reaksjonære krefter som forsøker å opsnare bak sømløse regjeringen og de britiske militærmyndigheter, og det er mulig at EAM-gruppene som nå reiser motstand er illojale krefter som forfølger politiske målformål. Den alminnelige politiske stabilitet og rodenhet er vel heller ikke så ster som ønskelig i et land som Hellas. Men uansett dette og uansett et ansvaret for vanskene i siste instans ligger hos de tyske undertrykkere og utsujerere, er det trolig at greske partier og britiske soldater skal bli i indre kmpene, og intet kan i den desperate forsynings situasjon være mindre egnet til å rette på situasjonen enn en generelstreik. Ut fra militære hensyn er det klart at ro og orden må opprettholdes, og ut fra et demokratisk synspunkt er det en uting at visse grupper innenfor sømløst forsøker å triumfere igjennom sine politiske mål ved hjelp av våpnet makt. Det er og blir voldspolitikk, delbrøgt iokkelig i et land hvor det er gitt garantier for et spørsmålet om statsformen og andre sentrale politiske spørsmål skal avgjøres ved valg innen 6 måneder etter frigjøringen - altså på den eneste måte som sinner seg et demokratisk valg systemet.

- 0 -

Fredsforberedelser.

Herde kamper står igjen; men krigen nærmer seg slutten. Nye problemer hopper seg opp og krever sin løsning. Under krigen har det vært vår plikt å yte motstand mot nazismen og "nyordningen". Nåsten alle våre krefter har gått med til å holde denne kampen gående og til å føre den til en lykkelig avslutning. Vi har tidligere pøkt på at dette nødvendigvis har måttet være på kreftene og at trettheten vil malde seg. Men vi har ikke hav til å slapp på av. I like høy grad som vi i årene som har gått, har kjempet mot slave riet og undertrykkelsen, nå vi i tide fremover gå inn for skarpe arbeid. Vi skal bygge og bo i dette landet, og meningen med kampen har vært å prøve å gjøre livet så lyst som mulig for den enkelte. De gamle forhold kommer ikke tilbake. Sunne, livsførne mennesker ønsker det heller ikke slik. Vorden står ikke stille. Trass i krig og brutallitet får vi håpet at den higende lysten til å skape noe nytt og noe bedre har latt videre i menneskene. - Vi har kjempet for demokrati, for selvbestemmelsesrett og folkestyre. Nå når seieren er i sikte og demokratiet er berget, må vi arbeide for det.

Men hvorledes står vi rustet til å nytte ut folkestyret? I løv 4 år har ikke folket hatt høve til å si sin mening. Det har ikke fått politisk trening. Mange nye årsklasser skal ved første valg være med å velge kommunestyre og stortingsmenn. Vi kan ikke se bort fra at av alle disse - som kommer til å få en stor innvirkning på valgresultatet - står mange uten grunnlag til å træffe sitt valg. Den gradvise oppløsning av politisk innsikt og kjennskap til politikk er blitt stanset. Slik har det vært i alle de andre okkuperte landene også, og har sikkert vært en medvirkende årsak til de overgangsvansker som er oppstått selv i gamle, utbygde demokratier som Belgia.

I disse årene har enhver hatt mer enn nok med å stå imot alle nye angrep. Skolekampen, deportasjonen av lærere, kirkestriden, trusselen om ungdomstjeneste, boykotten av idretten, nedleggelsen av alle ungdomslag og en net foreningsliv og så til slutt kampen mot arbeidstjenesten og arbeidsinnsatsen, har tatt all tid og tenke hos ungdommen. Dertil har forberedelsene til sluttkampen krevet sin del av dagen. Og om det er blitt noe tid til overs skal man huske på at det ikke har vært miste eller talefrihet her i landet under okkupasjonen. Pressen har vært censurert og ansatt, få høi er av verdi er kommet ut. Hvor skulle ungdommen få politisk skoleing?

Skal vi i tide fremover få et virkoomt og livskraftig folkestyre er det overmåte viktig at unge folk kommer med fra første stund. De er ikke bundet av fortiden, gamle partigrænser og programposter. Den ungdom som satte livet inn i 1940, og som er nåde til å gjøre det en gang til, gjør det uten tenke på partioprogram eller klasseinteresser. - Vi mener ikke derfor på noen måte at partigrænser skal falle. Partiaevkyningens har betyd svært meget for fremgangen i landet og vil utvilsomt fortsatt gjøre det. Når gjennomsningen begynner er det både rimelig og ønskelig at ulike meninger kommer fram. Det er en spord til å yte det beste. Her kan de unge komme til å bety meget bare de har kunnsker og innsikt nok. Fødselsfrihet kan de si seg i kast med oppgaver som de eldre kanskje kjenner seg for. Men skal de det må de skaffe seg viten om de problemer som skal og må løses. Derfor er det svært viktig at eldre og unge kommer sammen og skaffer seg all tilgjengelig kunnsker om samfunnsviktige problemer, at de drøfter disse med årlig vilje til forståelse og vilje til å nå ett mål. De eldre må tre stotende til. De har erfaringen og sikkert bedre tilgang på det stoff som trengs. Hvis viljen er god er det store muligheter for et godt resultat. For aldri har folk fra de forskjellige samfunnsklasser og fra de forskjellige alderstrinn stått på så like fot. Dette skulle berge for allsidig helseing.

Et fullgødt resultat kan man kanskje ikke nå med de hjelpemidler som er for hånden. Men er først interessen vekt og arbeidsfærdighet inn, vil tida mellom frigjøringen og de første valg gi høve til utvilsomme kunnsker og en nyvundering. Et meget fruktbringende middel til å skaffe seg selv og andre kunnsker er studieriktlær. Hvis, om berg, man får rundt seg i by og bygd kom sammen i det stille og på beste måte sette seg inn i de

problemer vi vet blir brannang i tida som kommer, ville mye være vunnet.

Vårt land skulle være et folkestyrt land, og et selvstyrt land må det etter bli. Men forutsetningen for selvstyre og folkestyre er kunnsker og åndsstyrke hos hver enkelt borger. For de har alle like mye å si i landet styre. Folkestyre i et land med dårlig folkeopplysning er en slett styreform. Forutsetningen for et godt folkestyre er derfor god folkeopplysning. Folkeopplysningen er fortsatt god i vårt land. Men man skal være oppmerksom på at ungdomsskolene dit ungdommen fra landet søker, for en stor del har vært stengt under krigen. Dette sammen med knoblingen av alt åndsliv, må nødvendigvis ha svekket den politiske kunnsker blandt folket. Den tilleggs presse forsøker etter beste evne å bringe tilveie mest mulig av fakta for utenordningen og skaffe oversikt over de strømninger som oppstår. Men dens prosess når ikke så vidt som den burde og heller ikke blir opplysningene så fylldige som ønskelig. Derfor er det påkrevet at flest mulig ofrer tid og krefter på å skaffe seg kunnsker selv og gi den videre til andre. Det er et krav til alle at de nytter den tid de kan avse til å gjøre seg brukbar for det folkestyre som etter skal bringe vårt land langt fram i rekken av demokratiske stater.

- 9 -

Engelske eksperimenter.

I et demokrati er det viktig at den enkelte har kunnsker nok til å nytte de rettigheter forfatningen gir ham til å gjøre en individuell innsats i og for samfundet. Innen massebevegelsene er det for det meste stor ordens som trenger seg inn i den enkeltes politiske bevissthet; disse ordene skaper solidaritet - og dermed slagkraft - fordi de som regel uttrykker hele bevegelsens mest selvfølgelige krav og interesser. Men den enkelte politiske utvikling og dømkraft blir ikke stimulert. En borger i et demokrati må ikke innstille seg på at hans politiske innsats bare består i å stå inne på det parti som best ivaretar hans spesielle økonomiske og sosiale interesser i kamp mot andre samfundsgupper; han må også føle seg forpliktet til å se samfundet som en helhet, til å gå inn for samfundets sak til ke meget som for sin egen.

Den opplysning og den trening i samfunnsmessig tankning som er forutsetningen for en slik innstilling, kan kanskje oppnås gjennom en opplæring av ungdommen ved hjelp av foreninger som arbeider med dette mål for øyet. Den svenske dosenten, Grata Hedin, har i sin bok "England speler opp" skrevet om ungdomsarbeid som pågår i England nå. Det dreier seg om skoleerfaringer, ungdomsarbeidsformidling o.l., men det mest bemerkelsesverdige er kanskje arbeidet med å opprette en frivillig ungdomstjeneste. Innen den sentrale opplæringsmyndigheten, Board of Education, ble det i 1939 organisert en egen ungdomsveiling, "Youth Service". Det ble fra starten pointert at det ikke var tale om å skape noen nasjonal ungdomsbewegelse etter tysk mønster, som organ for noen slags statspropaganda. Youth Service skulle bli gren av den alminnelige opplæringsvirksomheten, "hvis mål er å lære folk tenke selv, ikke å si dem hvilke meninger de skal ha". De lokale skolemyndighetene fikk den oppgaven å organisere dette arbeidet rundt om i distriktene. Utgiftene bekostes dels av Board of Education, dels av kommunen. De uten yter staten direkte bidrag til de store ungdomsorganisasjonene. Arbeid i de enkelte distrikter ledes av den lokale ungdomsleder som gjerne først ansatt. Lederen søker å denne foreninger eller klubber hvor det ikke er noen før. Det sørges for lokaler, forordningsholdere o.s.v. Slik skapes enkelte "ungdomscentre", hvor det blir arbeidet med musikk, skjønnlitteratur og faglitteratur, det blir holdt forening med diskusjoner, man driver praktisk arbeid (lagr skole f. eks.) og sport. Innen de enkelte foreninger er det spesielle "Service Groups" som forplikter seg til noen samfunnsmessige tjenester en viss tid om uken. De hjelper til i hjemmene, står i kø for g o.s.v. De som står knyttet til disse ungdomscentre er gjerne 15-20 år gamle.

I en diskusjonsgruppe var årsaken til krigen opp til behandling. De vanlige argumenter om kapitalismen som årsaksårsak ble kastet fram. En ung fyr ytret at kirken var kapitalistisk. Diskusjonslederen skjøt inn: "For syv din påstand". - Det ble stille. Lederen fortsatte: "Hvis du koster en påstand må du være beredt til å forsvare den". En enkel veiledning i

diskusjonstrening. Men det var selvfølgelig ingen innskrenkning i ytrings- friheten. En gutt hevder at Englands politikk har vært omtrent like egois- tisk og hensynsløs som Tysklands. Han blir straks spurt: "Hvorfor lasste vi ikke da Syd-Irland, som gjør oss så meget skadet?"

Selvstyre er et av hovedtrekkene i klubbenes liv. De klubbene som til- sammen danner et ungdomssentrum organiserer også gjerne et felles organ, f. eks. et "parlament" og en "regjering" med representanter for de for- skjellige virksomhetsgrupper innen ungdomssentret. Ungdomsråd, sammensatt av representanter fra de forskjellige ungdomssentra har også vært samlet til større møter. - Drivkraften i alt dette er nok for en stor del selve krigen med de store åndelige og fysiske krav den stiller også til ungdom- men under vernepliktig alder; men man har tro på at interessen innen for- ningene vil holdes vedlike etter krigen, men tror at freden og gjenoppbyg- ningene vil kunne danne et nytt og drivende grunnlag for virksomheten.

Man har ikke villlet gjøre medlemskapet i disse klubbene obligatorisk. (50-60% av alle gutter i alderen 14-20 år er medlemmer). Dette kunne nok i de sine fordelene, men å innføre tvang ville være det samme som å "lede de unge inn på den veg som fører til en stille godtaking av direktiver oven- fra, mens vårt mål er å gjøre hver og en av dem til aktive medarbeidere i et fritt samfund." - Det som således er gjort og gjøres i England for ung- dømmens troling i selvstendig tenkning og samfundsmessig ansvarsbewisthet virker som en god garanti for demokratiets utvikling og livskraftighet.

- 0 -

Danmarks direkte utgifter til akkurasjonsmakten utgjør pr. 1. okt. 1944 næsten 4 milliarder kroner.

- 0 -

En prat med Stalin.

(I "Det Beste" for desember finner vi et intervju med Stalin av direktøren for US's handelskammer, Eric Johnston. Her følger et utdrag av intervjuet) "Verden vet for lite om Russland og forstår ennå mindre," sier Johnston innledningsvis, "det var ønskelig at alle mennesker visste mer og forstod mer. Selv innrømmer jeg villig at jeg både vet og forstår for lite. Russ- land er så stort, så uensartet, så fremmed. Dertil kommer at det russiske folket tenker på en annen måte enn vi. - For bare tilnærmetvis å kunne forstå Russland må man lære å forstå den mann som i ord og gjerning re- presenterer Sovjetunionens folk, Josef Stalin. Han er i dette øyeblikk vår dens æstetiske mann og enda vet folk utenfor hans nærmeste omgivelser meg- et lite om ham. - Jeg tillagte næsten 3 timer sammen med Stalin i hans be- lig i Kremli. Audiensen var fastsat til kl. 9 om kvelden. På slaget 9 ble døren åpnet til forvåningsal hvor vi ventet og en offiser i den røde arméen tilkjennegav: "Marskalk Stalin venter dere".

I hele ledsaget inn i et stort, sylindret rum. Lengst borte i rummet opp- laget jeg to menn. Den ene kjente jeg alt. Det var Molotov, folkerepresentan- ten, mannen til venstre for ham var marskalk Stalin. Så jeg følt eller smilte han da vi gikk over gulvet? - Stalin er ledet om hva ser ut på alle billedene. Hans korte oppbærstede hår er gråsprøyt, og også de buskede øyebrynnene og de tykke mustasjene har et stank av sølv. Stalin er ikke lang - han når meg omtrent til øreflippene. Han har korte ben, men brystene ser er kraftig. Uniformen han har var usædvanlig vellydt bortsett fra at årmene var så lange at de næsten nådde fingertuppene. - Vi ble forstilt og marsjellen gav meg et flyktig håndtrykk. De stignet øynene glad over meg med et furt forskende blick. Han gav beskjed om at jeg skulle plassere meg på langsidene av et veldig bord. Selv gikk han med raske skritt rundt bordet og satt seg rett overfor meg. Gangen og de lange årmene fikk meg til å tenke på en bjørn som går på bakfoten. - Med en gang Stalin hadde satt seg tok han en forvåningsal som lå på bordet og begynte å nikke på en stor hvit blokk. Under hele samtalen tagnet han ulver, sliker, konger og geometriske figurer. Når et papir var fullt, begynte han på et nytt. Han så ikke på meg, men viet hele tiden tagnet en distret oppmerksomhet. De lotv derimot stirret stivt på meg. Hans firkantede ansikt var utgrundalt som en indianerhøvding, de stignet ble øynene slapp meg ikke et sekund,

de stod vidde som på en personsdukke.

Tausheten begynte å bli trykkende. De ingen se noe fikk jeg vel begyn- ne selv. Jeg begynte altså med å framføre hilser til Stalin fra diverse personer i USA. "Spasiba" (takk), sa Stalin uten å avbryte tagnet. Han bad om å hilse tilbake. Deretter uttrykte jeg min takknemlighet for den elskverdige mottagelse jeg hadde fått i Sovjetunionen og la til at mine be- slik ved forskjellige russiske industrier hadde vært både interessante og lærerike. Stalin satt og så på bordet og tagnet mekanisk, mens han avbrøt meg: "Hverledes det? Amerikanske industrier er sikkert interessanter." Jeg begynte å få en følelse av at samtalen ikke ertet seg så ønskelig. "No- skeje fra russisk synspunkt", svarte jeg. "Men vi amerikanere synes det er interessant å konstatere hvilke framskritt dere har gjort. - Dere har til- ognet dere meget av vår teknikk, men sløser framdeles med menneskemateri- ellet. I byene står folk i kø for å kjøpe mat. Det er et misbruk av manne- skelig energi, som dere ikke har råd til. Dere må organisere distribusjons- bedre for å kunne prestere mer. - Stalin nikket. "Hm", sa han, "for å kun- ne organisere en distribusjon må man lære å distribuere". "Det kommer de- re til å lære når krigen er slutt", svarte jeg. "Hverledes vet de det?" Han var begynt på en ny figur, men jeg kunne ikke finne ut hva det skulle bli av dem. "Fordi produksjonen av forbruksvarer alltid stiger etter en krig" forklarte jeg. "...Med en lang fredstid etter denne krigen kan Russland innrette sin stadig stigende kapasitet på produksjon av forbruksvarer." Stalin hadde skiftet stilling i stolen et par ganger, ja, jeg innbilde meg at jeg hadde hørt et lett sukk, så jeg fant det best å bytte samtaleemne. (Johnston ytret at han var overbevist om at handelsforbindelsene mellom Russland og USA kom til å blomstre opp etter krigen). Framdeles uten å se på meg, bemerket Stalin: "Kapitalistiske land rammes alltid av depresjon etter krig. Dere kommer til å få en depresjon etter denne krigen." "Ikke nødvendigvis", innvandt jeg. "Er vi bare klarsynt nok til å dra nytte av hva vi engang har lært, kan det dog t vel hende at det ikke blir noen de- pressjon på lange fallfall." "Jeg uttalte meg ikke om tidspunktet", på- pakte marskalken. Han tok et nytt papir og begynte å tegne. - Jeg kastet et blick på hans siste kunstverk. Det så ut til å forestille en piket i en smørlig forvreden stilling. "Marskalk Stalin", sa jeg, "harfra ser det ut som om den demen der befinner seg i en forferdelig knipe. Det skal vel ikke forestille Miss America?" De var så sikker på den depresjonen... De øns- lig så han på meg, forbausent og samtidig forskende. Og så plutselig smilte han, næsten genert. "Hoi, jeg sitter bare og taker med blyanten, det jeg tagnet forestiller ikke noe bestemt." "Kanskje ikke", sa jeg, "men De var så sikker på den depresjonen og den stakkars jente så så uheldig ut at jeg var redd for at det var noen slags sammenheng." "Slutt ikke", forsikret han, og la blyanten fra seg. Og nå brente smilet seg over hele ansiktet. "Får i tiden", sa han, "var jeg en glad og hyggelig fyr, men jeg begynner å bli gammel, og krigen og andre bekymringer hviler tungt på mine skuldre. Jeg må fatte beslutninger for hele Sovjetunionen."

Jeg bød ham amerikanske sigaretter. "Spasiba", sa han. "Jeg liker dem!" Han tok en sigarett og tok flere dypt drag før han gjengjikk samtalen. "Sovjetunionen setter stor pris på den hjelp vi har fått av USA under kri- en. Maskinene, moten, flyene har vært til stor nytte, og lastebilene har vi sett særskilt pris på. Det var takket våre amerikanske lastebiler at vi kunne sette etter de raserende tyskerne med snar fart. Det russiske folket har den største æktelse og sympati for amerikanerne". "Vi amerikanere", i- pliserte jeg, "håper russene meget for deres heltverdige og seierrike kamp." - "Og vi på vår side", sa marskalken, "ledet oss over de allierte framgangar i Europa. Deres innsettning av store troppstyrker på en kyst befestet av fienden er en usædvanlig bemerkelsesverdig militær bedrift." - Johnston snakket igjen om handelsforbindelsene. "Når krigen er slutt, blir det de forbruksvarer - eller maskiner dere helst vil kjøpe? F. eks. tror jeg å ha forstått at dere har det vanskelig med lær. Vi lager skole billig i US. Hva vil dere helst importere: forskjellige eller lær og skolemaskiner?" - "Først og fremst vil vi importere maskiner og lære skole selv", svarte Stalin, "vi kommer til å trenge store mengder maskinell ut-

rustning etter krigen." Nå så han på meg hele tiden, blikket var våkent og oppmerksomt. Svarene kom med lav og uttrykksfull stemme. Han lotte ikke et ter ord, grublet aldri på svaret. "Hvor meget tunge maskiner vil dere kjøpe fra USA?", spurte jeg. "Så meget som mulig", loed svaret, "det beror på hvor lange kreditter vi får. Og vi kommer til å betale punktlig for alt, på dagen etter bestemmelsene i kontrakten." - "Hvis vi leverer store mengder maskinell utrustning på lang kreditt", sa jeg, "hvor fort kommer dere da til å kunne avslutte deres industrialiseringsprogram?" - "Det programmet" - Stalin understreket sine ord med en håndbevegelse - "det blir aldri avsluttet. Vårt land er så vidstrakt - over 2 og 1/2 gang så stort som USA - våre behov er så store og våre tilganger så utnyttede at ingen kan ferutse den degen vi har nok av noenting. - Vår første oppgave etter krigen blir å bygge opp igjen de ødelagte områdene. Hele byer er blitt utslettet. Og de fabrikkor som er i gang nå, nå forendres de også, fordi mye av det som har vært gjort for har vist seg å være gjort dårlig."

"Marskalk Stalin", sa jeg, "hvor lange kommer det til å vare før dere ikke bare eksportere råvarer men også ferdige industriprodukter." "Ganske lange", svarte Stalin, "Landets egne behov er så store. Sovjetunionen har aldri vært hissig på utenlandske markeder. Vi går fram etter det prinsippet å ikke utføre mer enn nødvendig for å trygge innførselen." Nå begynte det endelig å bli fort på kvikvastingen, nå svarte han fort og utførlig. "Nå, men hvorledes er det med den russiske stålindustri?" spurte jeg. "Hvor mye produserte dere før krigen? Og nå? Og etter krigen?" Han slengte tall mot meg. "Før krigen produserte vi ca. 22 mill. tonn. Den en stor del av vår stålindustri er blitt ødelagt av tyskerne. I år kommer vi kanskje til å klare 12 mill. tonn. Etter krigen må vi opp i 60." "Og hva skal dere gjøre med så mye stål", spurte jeg, "eksportere noe av det?" "Nei, vi skal bygge ut vårt jernbanenett til det dobbelte, vi skal bygge broer, fabrikkor og boliger. Og det kommer til å gå mer uhørt med stål til gjenoppbygningsarbeidet i de krigsherjede områdene." - Jeg fortsatte å snakke om industrielle produksjonsproblemer. "I USA var", forklarte jeg, "produksjonen pr. mann pr. time stegnet med gjennomsnittlig 3% om året, og denne stadig økende produksjon (som skyldtes organisatoriske og arbeidstekniske framskritt) ble oppslukt av et folk hvis levestandard også befant seg i stadig stigning. - Det som er fyrsters luksuøse udag, er bondens behov i morgen", sa jeg. "Det var et godt ordspråk", smilte marskalken. - "Hos oss har folket mange behov og få muligheter til å tilfredsstille dem. Det er framdeles dårlig stilling med produksjonen på mange områder." Han rystet på hodet. "F. eks. dere laget 5 mill. biler om året før krigen. Vi produserer noe mellom 350 og 400 000."

Samtalen blir over på samarbeidet etter krigen. Johnston sier i en replikk: "Gjensidig forståelse mellom våre to land kan bety uendelig meget for å trygge verdensfreden. Det er nok sant at vi tillammer vårt forskjellige sosiale og økonomiske systemer. Men derfor behøver det ikke oppstå noen uløselige konflikter mellom oss. Vi trives med vårt system. Dere trives med deres - Dere må lære oss å kjenne bedre og vi må lære dere å kjenne bedre." "Det er så sant som det er sagt", nikkot Stalin. Johnston påvakte at det hindret opplysningstjenesten at de amerikanske journalistene i Moskva ikke fritt fikk nåse omkring. Han spurte derfor om lov til å ta med seg 4 øvismenn til de nye industrisentrene i Ural. "Tja, hvorfor ikke", sa Stalin. "Defyr det at jeg får lov til å ta den med?" "Javisst" "Tunge takk, marskalk Stalin", sa jeg, "men jeg vet ikke sikkert om Molotov vil like det. Hans departement har nemlig ikke innvilget min begjæring om." Molotov, som hadde sittet og satt på meg, vendte blikket mot Stalin og sa fort og bestemt: "Jeg er alltid enig i marskalk Stalins beslutninger." Stalin la hodet på snø, og et stort smil brente seg over ansiktet: "Mr. Johnston, De trodde vel ikke at folkekommissær Molotov ville oppnøse mot meg."

Stalin var vel underrettet om amerikanske forhold. Johnston fant til sin forbauselse at han leste amerikanske aviser i oversettelse. Han ville seg litt usikker m.h.t. hvilken politisk kurs USA ville holde etter krigen (intervjuet fant sted før Roosevelts gjenvælg). "Kan det tenkes at senatet ikke retifiserer evnerskomsens etter krigen", spurte han, tydelig med

tenke på hva som inntreff etter færrige krig. "Jeg tror ikke noe president i USA vil gjentel Wilsons tabbe ved ikke å høre på senatet under fredsforhandlinger." - "Høytinteressant", sa Stalin. Etter et øyeblikk gjentok han: "Naturligvis er industri og handel avgjørende for vårt innbyrdes forhold etter krigen. Men allikevel er like viktig. - Det er viktig å kunne regne med stabile politiske forhold når man legger planer for freden. I krigstid må ulannkspolitiske hensyn bli avgjørende overalt. Den innenriks politiske kursen får netto seg etter krigens krav."

Johnston spurte om Stalin ville la seg fotografere sammen med ham. "Hvorfor ikke", sa Stalin. Johnston (republikkaner) sto på Stalins høyre side, demokraten Harriman (USA's positive-ambassadør) stilte seg på hans venstre idet han sa: "Jeg formoder det er første gang De blir fotografert sammen med republikkaner og en demokrat." "Ja så sannelig", myste marsjallen, "hvem kunne ha trodd noe sânt. Tenk dere - en kommunist bindeleddet mellom republikkanere og demokrater." Han ble plutselig alvorlig igjen. "En god ting har iallfall den dumme Hitler gjort - han har ført det russiske og det amerikanske folket nærere hverandre. Vi må aldri la noe komme mellom oss igjen. Vi må erkeile sammen etter krigen." - Jeg sa at jeg gjerne ville komme tilbake etter krigen. "Jeg kan være død da", sa marsjallen, "kom igjen før". "A nei", repliserte jeg. "Da er jeg gammel, De lever nok i en evighet." "Kom tilbake etter krigen da", sa han, "så skal vi vise dere hvor store framskritt vår industri har gjort." - Demegang var det varme i håndtrykket hans. - Mens vi bilte fram på Moskvas mørklagte gater fulgte følelsen av den mennens nærvar meg. Hans bardeuse likafremhet, hans sans for humor hadde slått meg. Denne mannen var kaldt sikklig og praktisk helt igjennom. Han likte ikke store ord og superlativer.

- 0 -

Norge i våre hjarter.

Den norske journalisten "Njåm Stollere" som oppholdt seg i England, har vært en tur i Sverige og skildrer sine inntrykk. Han begynner slik: "Ivånes var jeg en tur opp i det svenske fjellandet Lange Kjølen, noen dagers ferie med ski på bene. Jeg ble sittende og pratet med en landsmann en solettermiddag, han hadde næsten 4 års opphold i Sverige bak seg. Han spurte om vi ikke skulle bli følge på langtur dagen etter, vi skulle sette kursen vestover, sa han. Fine fjell vestover."

Vi gikk vestover høyt neste dag. Under en liten hvilpause pekte han på en kvikvaste midt på klatret, vi får klatre opp på den, sa han. En stund etter hadde vi den rivende i halvveis langt framfor oss. - Blir det ikke vel drøyt?, spurte jeg. Vi sto og drakk vann av skietavrinnsene ved en ny utkallet røskebekk. Han sa forundret på meg. Som om han oppdaget at vi visst ikke var helt på bølglengde likavel, og hadde trodd at vi var det.

- Vi kan se hjem fra toppen, sa han. - Jeg glo bak ham i sporet og la opp tingene som de var: for meg var det ikke så dødsens viktig å få et gjent av de langlunete nysknerkjølgefjellene, det var ikke så lange siden jeg kom hjemmefra. For ham var det en kult. Og var det sinn, fikk jeg henge på om det var aldri så langt. - Vi drakk litt vann fra en bekk før vi begynte å klatre. Han rukket med hertet og pekte: denne bekken kan du berne på kommer hjemmefra. Ikke til ferskt vann!

Så begynte vi å klyve for å komme så høyt at vi kunne se hjem.

- 0 -

Den norske forsvarsejefen, krigsmins Olav holdt torsdag en tale hvor han bl. a. uttalte at alle væpnefærrer menn i Nord-Norge måtte motsette seg tvangs-evakueringen med alle miller. De måtte også stå godt det lot seg gjøre prøve å hindre isolerde tyske ødelaggesgrupper i deres virksomhet. Til de organiserte norske hjemmestyrkene sa han: "Tiden er ennå ikke inne, men dagen er ikke langt unna".

- 0 -

Glem ikke de evakuerte fra Nord-Norge! Du har sikkert en bakse å gi bort, eller en genser, eller litt mat. Kanskje kan du skaffe noen av nordlærringene arbeid så de ikke faller i kløne på arbeidsformidlingen. Hjemmefrontens krav er ikke bare at man skal stå fast alle gaffiserings- og mobiliseringsforsik. Det kreves også at man hjelper alle gode nordmenn som er i nød. Har du gjort alt du kan? - 0 -